

Õiguskantsleri Kantsle

Teie: 17.11.2025 nr 6-
5/251150/2508286

Meie: 26.01.2026 nr 9.1-1.1/25/5044-2

Vastus märgukirjale

Põhikooli- ja gümnaasiumiseadusest nähtub üheselt, et valla- või linnavalitsus kehtestab elukohajärgse munitsipaalkooli määramise tingimused ja korra ning määrab igale õppimiskohustuslikule lapsele elukohajärgse kooli. Nimelt on põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 7 lõikes 2¹ sätestatud, et valla- või linnavalitsus kehtestab igale õppimiskohustuslikule lapsele ning käesoleva paragrahvi lõigetes 5 ja 6 nimetatud isikule põhihariduse omandamise võimaluse tagamiseks elukohajärgse munitsipaalkooli (edaspidi *elukohajärgne kool*) määramise tingimused ja korra, mille alusel määrab igale õppimiskohustuslikule lapsele elukohajärgse kooli. Õppimiskohustuslikule isikule määratud elukohajärgne kool peab isiku õpilaseks vastu võtma, kui isik seda soovib (vt põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 27 lõike 1 esimene lause).

Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus ei reguleeri üheselt seda, et iga põhikool peaks tingimata olema elukohajärgne kool. Samas on seadusandja otsustanud, et Eesti põhikool on üles ehitatud ühtluskooli ja kaasava hariduse põhimõtete kohaselt. Ühtluskooli põhimõttest tulenevalt õpivad erinevate võimete ja vajadustega lapsed ühes koolis. Kaasava hariduse põhimõtte järgimine tähendab, et lapsed õpivad üldjuhul elukohajärgses koolis koos, hoolimata sellest, et nende vajadused on erinevad. Koolil tuleb õpet kohandada ja diferentseerida õpilase vajadusi arvestades. Tuleb nõustuda, et seadusandja on põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses otsesõnu näinud ette kaasava hariduse põhimõttele vastanduva võimaluse luua koole tõhustatud ja erituge vajavatele lastele. Kahe vastassuunalise põhimõtte olemasolu seaduses on kindlasti süvendanud koolipidajates segadust. Kuigi vastuolu on siin ilmne, loob see siiski aluse toevajaduse tunnuse alusel valiku reguleerimiseks. Muudel juhtudel pole üheselt selge, kuidas peaksid lapsed valitama neisse munitsipaalkoolidesse.

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 27 lõikes 3 on sätestatud, et gümnaasiumi vastuvõtmisel võib hinnata isiku teadmisi ja oskusi, kuid vastuvõtutingimused peavad põhinema objektiivsetel ja eelnevalt avalikustatud kriteeriumidel. Põhikooli puhul analoogne säte puudub, mis tähendab, et põhikooli vastuvõtmisel ei saa kool seada täiendavaid tingimusi, vaid õppimisvõimalus tuleb tagada kõigile soovijatele vabade kohtade olemasolul (arvestades § 27 lõikes 1 sätestatud). See tähendab ühtlasi ka seda, et isegi kui jaatada kooli pidaja õigust jätta mõni üldhariduskool nõ mitteelukohajärgseks kooliks, siis puudub sellel sammul mõte, kuna vabade õppekohtade korral tuleks ikkagi vastu võtta kõik koolis õppida soovivad ja seda taotlevad isikud. Mõõname, et praktikas jäetakse sageli elukohajärgne kool kooli pidaja poolt määramata või loetakse kool elukohajärgsena määratuks läbi vanema otsuse valida välja sobiv kool ning täites konkreetse kooli vastuvõtutingimused. Selline tegevusetus kooli pidaja poolt soosib ühemõtteliselt haridusliku ebavõrdsuse suurenemist. Samas loob ka lubamatult sageli

olukordi, kus õpilase haridusõiguse realiseerimiseks pannakse vanemad otsima koolikohustuslikus eas lapsele kooli, mis oleks nõus võtma õpilase vastu. Kahjuks oleme ka järelevalvete ja kaebuste lahendamiste käigus näinud olukordi, kus koolidele näiliselt jäetud, kuid tegelikkuses mitteeksitseeriv õigus valida enda kehtestatud kriteeriumite järgi õpilasi, viib lõputute õppekoha otsinguteni. Eriti taunimisväärne on see olukordades, et konkreetse õpilase hariduslik erivajadus on ilmne ning nõuab koolis toimuva õppekorralduse muutmist. Kuigi need olukorrad on enamasti lahenenud peale ministeeriumi sekkumist, ei tohiks kooli pidajate praktika selliseid olukordi luua.

Eelnevat arvestades oleme seisukohal, et kõik põhikoolid peaksid seaduse mõtte järgi siiski olema õpilaste elukohajärgseteks koolideks. Kahjuks on selline praktika, kus põhikoolidesse toimuvad sisseastumiskatsed jne tegevused välja kujunenud oluliselt varasemalt, kui seadusandja vahetas koolide teeninduspiirkonnad ette nägeva regulatsiooni elukohajärgse kooli regulatsiooni vastu. Seega ei ole kindlasti võimalik olemasolevat praktikat kiiresti muuta. Haridus- ja Teadusministeerium saab omaltpoolt tegeleda teavitustööga kohalike omavalitsuste seas, et seadus ei anna võimalust põhihariduse osas õpilasi läbi koolikatsete valida.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Ülle Matsin
osakonnajuhataja

Jürgen Rakaselg
735 0232
jurgen.rakaselg@hm.ee

Indrek Kilk
735 0144
indrek.kilk@hm.ee